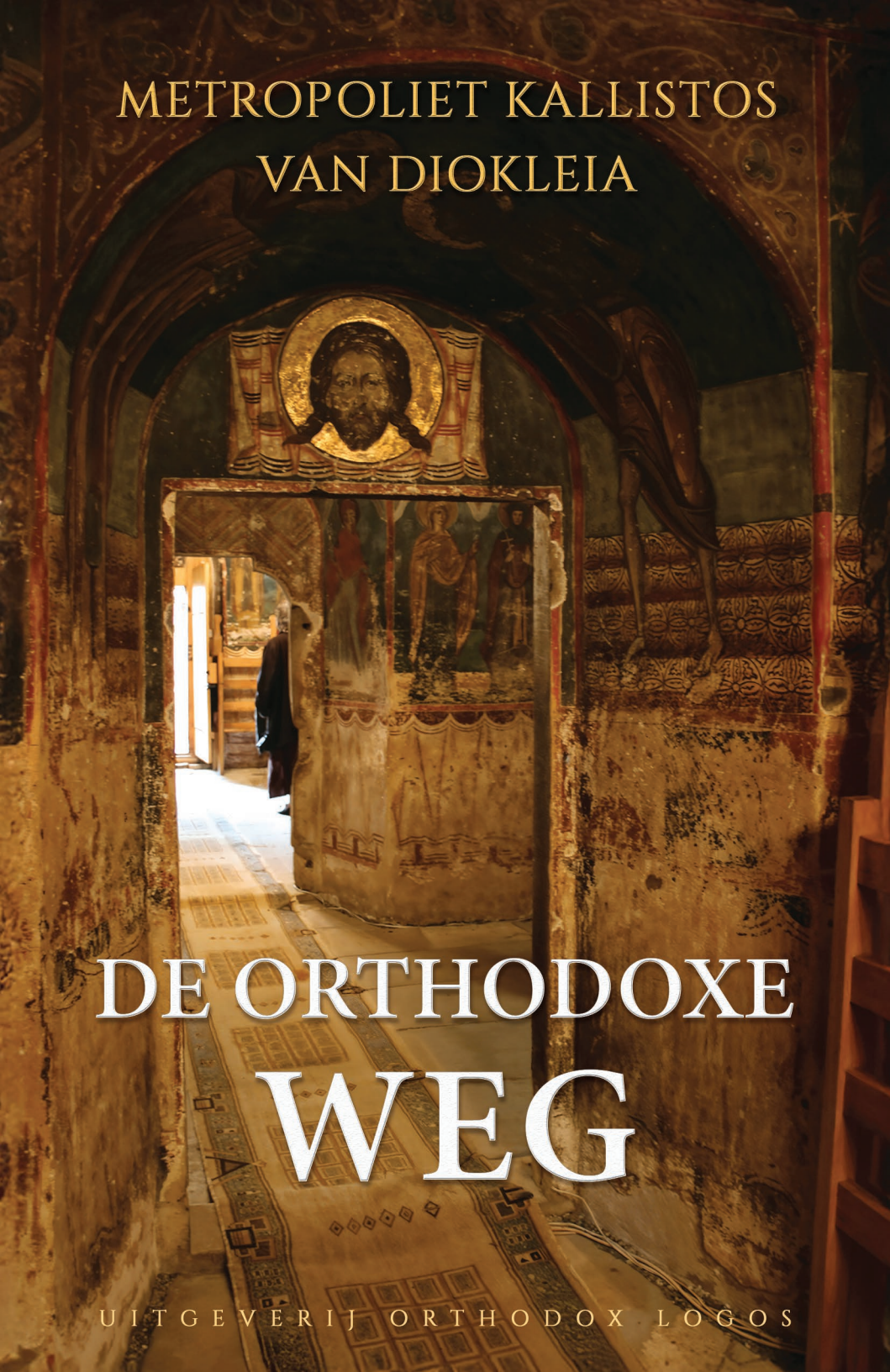

METROPOLIET KALLISTOS
VAN DIOKLEIA

DE ORTHODOXE
WEG

UITGEVERIJ ORTHODOX LOGOS

METROPOLIET KALLISTOS VAN DIOKLEIA

DE ORTHODOXE WEG

Uitgeverij Orthodox Logos

Oorspronkelijke titel:

The Orthodox Way by Archimandrite Kallistos Ware

Nederlandse vertaling door:

Goedroen Derave-Debroey en Romain Verbeke

Eerste Druk:

© 1982 De Weg van Christus, Uitgeverij Tabor, Brugge en
Romain Verbeke, Orthodoxe Parochie Heilige Andreas,
Gent, België

Herziene en bewerkte vertaling - Tweede Druk:

© 2012, De Orthodoxe Weg, Uitgeverij Orthodox Logos,
Nederland

© 2012, Uitgeverij Orthodox Logos, Nederland

ISBN: 978-9-08187-184-6

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm
of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

WOORD VOORAF BIJ DE EERSTE EDITIE

Het boek van Archimandriet Kallistos Ware handelt over de doctrine of de leer en over de spiritualiteit van de Orthodoxe Kerk.

Dankzij de helderheid van zijn uiteenzetting, slaagde Vader Kallistos erin een brede kring van lezers te boeien, wat ongetwijfeld ook voor de Nederlandse vertaling het geval zal zijn.

Theologie die slechts bestaat uit een abstract conceptueel systeem, los van de spirituele ervaring van het kerkelijk leven en die enkel geschikt is voor discussie tussen vakmensen, verkreeg in de Orthodoxie nooit de ereplaats.

Daarentegen wel de theologie die als wetenschappelijke formulering of verwoording van het dogmatisch fundament van het geloof, nauw verbonden is met de ecclesiaal beleefde Liturgie en de spirituele ervaring, en daardoor iedere gelovige aanspreekt.

Het boek handelt derhalve niet alleen over de leer maar tevens over het leven van de Kerk en van de Christenen, die allen samen rondom de bisschop, in de eucharistische bijeenkomst de volheid van de Kerk uitmaken.

Treffend, maar precies kenmerkend voor de Orthodoxie, is de alles overheersende plaats die de Heilige Drie-eenheid: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, inneemt, niet enkel in de doctrine maar ook in het leven van de Orthodoxe Christen.

In het voetspoor van de Kerkvaders, is het voor de Orthodoxe Christen ondenkbaar te spreken over de *Ene God*, wanneer niet eerst wordt gesproken over de *God Die*

PROLOOG

AANWIJZINGEN LANGS DE WEG

Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven.

Johannes 14,6

De Kerk biedt ons geen werkplan aan, maar een sleutel; niet de plattegrond van de stad Gods, maar wel de middelen om er binnen te treden. Misschien zal iemand het spoor bijster raken omdat hij geen kaart heeft. Maar alles wat hij zal zien, zal hij zien zonder tussenkomst van anderen, zal hij rechtstreeks zien, het zal werkelijkheid voor hem zijn; diegene echter die alleen het plan heeft bestudeerd, loopt het gevaar buiten te blijven staan en in feite niets te hebben gevonden.

V. Georges Florovsky

Een van de meest gekende Woestijnvaders uit het Egypte van de vierde eeuw, de H. Sarapion de Sindoniet, ging eens op pelgrimstocht naar Rome. Daar hoorde hij vertellen over een beroemde kluizenaarster die in een kleine kamer leefde waar ze nooit buiten kwam. Sarapion, die zelf een echte zwerver was en sceptisch stond tegenover die manier van leven, ging haar opzoeken en vroeg haar: “Waarom zit je altijd hier binnen?” De kluizenaarster antwoordde: “Ik zit hier niet, ik ben op reis”.

Ik zit hier niet, ik ben op reis. Iedere Christen kan die woorden op zichzelf toepassen. Christen zijn betekent: onderweg zijn. De Griekse Vaders vergelijken onze situatie met die van de Israëlieten in de woestijn van Sinaï: we leven in tenten, niet in huizen, want geestelijk zijn we altijd onderweg. We zijn op reis doorheen de innerlijke ruimte van het hart. Die tocht wordt niet gemeten in uren

of dagen, want het is een reis van de tijd naar de eeuwigheid.

Een van de oudste benamingen van het Christendom is eenvoudig: "de Weg". "In die tijd", staat er in de Handelingen van de Apostelen, "werd de Weg aanleiding tot grote opschudding" (19,23). Felix, de Romeinse gouverneur van Caesarea, «was volkomen op de hoogte van alles wat de Weg betrof» (24,22). Deze benaming beklemtoont het praktische karakter van het christelijke geloof. Het Christendom is méér dan een leer over het heelal, méér dan geschreven voorschriften. Het is een weg waarlangs wij reizen, het is in zijn rijkste en diepste betekenis de *weg van het leven*.

Er bestaat slechts één manier om de ware aard van het Christendom te ontdekken. We moeten ons op die weg begeven, onszelf overgeven aan die manier van leven en dan zullen we *het zelf ervaren*. Zolang we erbuiten blijven, kunnen we het niet echt begrijpen. Natuurlijk hebben we richtlijnen nodig voor we ons op weg begeven; we moeten weten welke aanwijzingen we moeten volgen en we hebben behoefte aan reisgenoten. Zonder begeleiding van anderen kunnen we de reis onmogelijk aanvangen. Maar de inlichtingen die anderen ons verstrekken kunnen ons toch geen juist beeld geven van de weg en zij kunnen zeker onze directe, persoonlijke ervaring niet vervangen. Iedereen moet zelf nagaan of hetgeen hij geleerd heeft, juist is; hij moet van de Traditie die hij ontvangen heeft een nieuwe en persoonlijke beleving maken. Metropoliet Filaret van Moskou zegt: "De Geloofsbelijdenis bezit je slechts, wanneer je die beleefd hebt". Niemand kan deze zo belangrijke reis maken vanuit zijn leunstoel. Niemand kan een tweedehands Christen zijn. God heeft kinderen maar geen kleinkinderen.

Als Christen van de Orthodoxe Kerk wens ik bijzonder de nadruk te leggen op het *persoonlijk beleven*. Voor veel mensen uit het Westen van de twintigste eeuw is het meest opmerkelijke van de Orthodoxe Kerk haar oud en conservatief karakter; het lijkt alsof de boodschap van de Orthodoxen aan hun westerse broeders vooral is: “Wij zijn jullie verleden.” Voor de Orthoxen zelf echter betekent trouw aan de Traditie niet zozeer het aanvaarden van formules of gewoonten van voorbije generaties, maar eerder het altijd-nieuwe, persoonlijke en directe ervaren van de Heilige Geest *in het heden*, hier en nu.

In zijn beschrijving van het bezoek aan een dorpskerk in Griekenland, beklemtoont John Betjeman niet alleen het element van ouderdom, maar hij beklemtoont nog iets meer:

*... Het gewelfde interieur slokt de dag op.
Een kaars aansteken betekent hier gebed.
In het licht van die kaars bekijken de plaatselijke Heiligen
onverstoorbaar het relaas van hun martelaarschap
dat op de muren geschilderd is
en waarop het stille gefilterde daglicht valt.
De kaarsvlam toont de gebarsten verf
groen en blauw,
en rood en goud, met de kale plekken in het hout
van veelvuldig gekuste Iconen, die misschien
Uit de veertiende eeuw dateren... .
Zo groeit krachtig de oude boom,
gesnoeid door vervolging, besproeid met bloed,
zijn levende wortels diep in voor-Christelijke grond.
Hij heeft geen bureaucratische bescherming nodig,
Hij is zijn eigen voortdurende verrijzenis... .*

Betjeman vestigt hier de aandacht op heel wat elementen

HOOFDSTUK I

GOD ALS MYSTERIE

Onbekend en toch goed gekend.

2 Kor. 6,9.

Wij kunnen God niet vatten met onze geest. Indien wij Hem konden vatten dan zou Hij geen God zijn.

Evagrius van Pontus

Eens brachten ouderlingen abt Antonius een bezoek, toen abt Jozef bij hem zat. De grijsaard wilde hen op de proef stellen. Hij legde hen een woord uit de Schrift voor en ving bij de jongeren aan te vragen wat dat woord betekende. En elkeen sprak naar best vermogen. Maar de grijsaard zei tegen ieder: "U hebt het nog niet gevonden." En na allen sprak hij ten laatste tot abt Jozef "U, hoe verklaart u dat woord?" En hij antwoordde: "Ik weet het niet" Daarop zei abt Antonius: "Juist, abt Jozef heeft de weg gevonden, want hij zei: ik weet het niet".

Vaderspreuken

Zoals een vriend spreekt tot zijn vriend, zo spreekt de mens tot God en vertrouwendsvol nadert hij het aanschijn van Hem die vertoeft in een onbereikbaar licht.

H. Symeon de Nieuwe Theoloog.

Het Anders-zijn en toch Nabij-zijn van de Eeuwige

Wat of Wie is God?

Hoe verder de reiziger vordert op de Weg van de spiritualiteit, hoe meer hij zich bewust wordt van twee

tegenstrijdige dingen: het *anderszijn* en het *toch nabij-zijn* van de Eeuwige. In de eerste plaats realiseert hij zich steeds meer dat God Mysterie is. God is “de totaal Andere”, onzichtbaar, onvatbaar, absoluut transcendent, elke beschrijving en alle begrip te boven gaand. De Rooms-Katholiek George Tyrrell schrijft:

“Een pasgeboren baby weet evenveel over de wereld en haar problemen als de verstandigste onder ons kan weten over de wegen van God, Wiens heerschappij zich uitstrekt over hemel en aarde, over tijd en eeuwigheid.” Een Orthodoxe Christen kan daar volledig mee instemmen. De Griekse Vaders zegden met nadruk: “Een God Die men kan begrijpen, is geen God”. Dat wil zeggen: een God die we met ons verstand volledig beweren te begrijpen is niet meer dan een afgod die we door eigen verbeelding geschapen hebben. Zo een “God” is zeker *niet* de ware, levende God van de Bijbel en van de Kerk. De mens is geschapen naar het beeld van God, maar het omgekeerde is niet waar.

Toch is deze God van mysterie tegelijk uitzonderlijk dicht bij ons; Hij vervult met Zijn aanwezigheid alles rondom ons en in ons. En deze aanwezigheid is niet enkel als een atmosfeer of als een naamloze kracht, maar zij is een persoonlijk gegeven. De God die ons begrip oneindig ver te boven gaat, openbaart zich aan ons als *Persoon*: hij noemt elk van ons bij zijn naam en wij geven Hem antwoord. Tussen ons en de transcendente God bestaat er een *liefdesrelatie*, gelijk aan de relatie tussen ieder van ons en aan die welke wij beleven met mensen die ons zeer dierbaar zijn. Wij kennen andere mensen door onze liefde voor hen en door hun liefde voor ons. Zo is het ook met God. Volgens de uitdrukking van Nicolas Cabasilas is God

(II) NIET-ORTHODOX

Boehme, Jacob (1575-1624): Duits luthers mystiek schrijver, auteur van *The Way to Christ*, vert. Peter Erb (The Classics of Western Spirituality, New York, 1978).

Book of the Poor in Spirit, The: Duits mystiek werk uit de 14de eeuw; vert. C.F. Kelley (London, 1954).

Cloud of Unknowing, The: Engels mystiek werk uit de 14de eeuw, sterk beïnvloed door de H. Dionysius de Areopagiet. Zie W. Johnston, *The mysticism of the Cloud of Unknowing. A Modern Interpretation* (N.Y. 1967); *De Wolk van Niet-weten* (Nijmegen, 1974).

Eckhart, Meister (ca. 1260-1327): Duits dominicaan; mystiek schrijver. *Les Traités de Maître Eckhart* (Paris, 1971); *Maître Eckhart et la mystique rhénane* (Paris, 1956); *Sermons I, II, III*, (Paris, 1974, 1978, 1979).

Julian of Norwich, The Lady (ca. 1342-1413): Engels mystiek schrijver, auteur van *Showings or Revelations of Divine Love*, ed. by E. Colledge and J. Walsh (The Classics of Western Spirituality, N.Y. 1978); *Une Révélation de l'Amour de Dieu* (Abbaye de Bellefontaine, 1977).

Law, William (1686-1761): Anglican Nonjuror en spiritueel schrijver. Zie *Selected Mystical Writings of William Law*, ed. S. Hobhouse (London, 1938).

Lewis, C.S. (1898-1963): Anglicaan, auteur van *The Problem of Pain* (London, 1940).

Merton, Thomas (1915-1968): Rooms-Katholiek cisterciënser in de VS, schreef o.m. *The Sign of Jonas* (London, 1953); *Conjectures of a Guilty Bystander* (Image Books, New York, 1968). Talrijke werken zijn in het Frans en in het

Nederlands vertaald.

New Clairvaux, Monnik van: auteur van *Don't You belong to Me?* (Paulist Press, N.Y., 1979).

Newman, John Henry Cardinal (1801-1890): leider van de "Anglican Tractarians"; werd Rooms-Katholiek in 1845; auteur van *The Arians in the Fourth Century* (1833) en van andere werken over de Vaders.

Suso, Heinrich (ca. 1295-1366): Duits dominicaan en mystiek schrijver. Zie *The Life of Blessed Henry Suso by himself*, vert. T.F. Knox (London, 1913); *Henri Suso, Oeuvres complètes* (Paris, 1977).

Thompson, Francis (1859-1907): Rooms-Katholiek dichter.

Traherne, Thomas (ca. 1636-1674): Engels mystiek dichter en spiritueel schrijver; auteur van *Centuries of Meditations*.

Tyrrell, George (1861-1909): Rooms-Katholiek schrijver.

Metropoliet Kallistos van Diokleia - in de wereld Timothy Ware - werd in 1934 uit Britse ouders geboren in Groot- Brittannië, en hij studeerde klassieke talen aan de Universiteit van Oxford. Sinds hij in 1958 tot de Orthodoxe Kerk toetrad verbleef hij herhaaldelijk in Griekenland en in het Midden - Oosten, en bezocht hij het eiland Patmos, de Berg Athos, Constantinopel, Jeruzalem, en Sinai.

In 1965 behaalde hij aan de universiteit van Oxford de graad van Dokter in de filosofie voor zijn onderzoek over de vroege monastieke spiritualiteit in het Christelijk Oosten.

In 1966 ontving hij op het eiland Patmos de monnikswijding en werd hij te Londen tot diaken gewijd. Hij is de auteur van tal van wetenschappelijke artikels en boeken zoals: *The Orthodox Church*, *The Power of the Name*, *The Philokalia* (medevertaler), en het boek *The Orthodox Way* dat vertaald werd en nu onder de titel *De Orthodoxe Weg* opnieuw wordt uitgegeven.

Het onderhavige boek *De Orthodoxe Weg* biedt een helder geschreven toegang tot de wereld van het oosters Orthodoxe Christendom, met een mooie thematiek waarbij de grote onderwerpen, de "grote lijnen" van de theologie ("opgang tot de mystieke kennis van God") en christelijke geloofspraktijk (de "ascese" en het "gebed") worden belicht aan de hand van welgekozen citaten van de Bijbelse en geestelijke schrijvers uit heden en verleden en uit verschillende tradities (Byzantijns, Syrisch, Roemeens, Russisch, enz.) die achtereenvolgens de revue passeren. Het is deze frisse benadering dat een nieuw venster verschaft op aloude vraagstukken, de lezer wordt uitgenodigd om binnen te treden in een verrassend "actueel" archief van spiritueel denken langs een aantrekkelijk pad aangelegd door deze kunstenaar van het geschreven en gesproken woord. Er ontsluit zich een prachtig panorama van de ineengevlochten synergie tussen de goddelijke en menselijke geest door de geschiedenis heen geschetst door een ingewijde.

Uitgeverij Orthodox Logos

ISBN: 978-9-08187-184-6

www.orthodoxlogos.com

ISBN 978-90-818718-4-6

9 789081 871846